

Дълбоките корени на лесовъдството устояват на предизвикателствата

Пътят ни води по улици с надвиснали над тях черешови дървета, а спокойствието е може би една от забележителните черти на китния Кюстендил – град с хилядолетна история и своеобразен център на традиции, култура, археология, туризъм. Пътуваме към Държавното ловно стопанство „Осогово“. Намираща се в северозападната част на Кюстендил, административната сграда на Стопанството сякаш поставя границата между пределите на града и склоновете на Осоговската планина. Поводът да сме тук е навършването на 30 години от създаването на Стопанството – време, белязано с възходи, с успехи и разочарования, но най-вече с неуморния труд и отдаденост на неговите служители. С част от тях се срещаме, за да поговорим за постиженията и проблемите, които съпътстват професионалния им път. И за да представим това кълче от ловната и горскостопанската карта на страната, за което има какво да се разкаже.

Екипът ни посреща топло, но не по-малко ни впечатляват думите, с които директорът инж. Васил Пуров ги представя: „Ние

сме един организъм“ – казва той. И от началото до края на престоя си с тях се убеждаваме, че е точно така. Инж. Пуров сигурно е човекът с най-голям стаж в Стопанството и вярва, че неговият просперитет зависи от сплотеността на колектива, от взаимното доверие и колегиалност. Но именно този най-голям капитал на Стопанството – специалистите, започва да се топи, с тревога ни разказват зам.-директорите инж. Емилия Иванова и инж. Стефка Димитрова и главният счетоводител Ваня Стоянова. Едно от големите опасения за бъдещето е недостигът на лесовъдски кадри. Само за една година колективът е намалал с десет души, част от най-младите напускат в търсене на по-перспективна и добре платена работа. Остават тези, на които гората е влязла в сърцето и на чийто труд се крепи Стопанството, но и част от тях предстои да се пенсионира. Утежнява обстоятелствата и фактът, че вече от 13 години Професионалната гимназия по дървообработване и горско стопанство „Георги Сава Раковски“, която е предлагала високо качество на обучението, не съществува. Към момента в Про-

Колективът на ДЛС „Осогово“ с директора инж. Васил Пуров, зам.-директорите инж. Емилия Иванова и инж. Стефка Димитрова и главния счетоводител Ваня Стоянова

фесионалната гимназия по селско стопанство „Свети Климент Охридски“ има смесени паралелки, в които се изучава и горско стопанство, но подготвянето на способни кадри отнема ценно време. „Професията ни става все по-непопулярна в региона“ – споделя инж. Стефка Димитрова. Двете с инж. Емилия Иванова участват в Деня на отворените врати за учениците от 7 клас в града, на които предстои професионална ориентация, и с тревога разказват, че не срещат нито сред учениците, нито сред техните родители някакъв интерес към лесовъдската професия, която полагат усилия да направят привлекателна. В опит да се породят интерес у младите традиционно се провеждат и занимания по горска педагогика, към които поне по-малките проявяват любознателност.

Днес личният състав на Стопанството е почти нов, останали са само няколко души от създаването му, които пазят спомени за тридесетгодишната му история. По думите на директора обновеният екип работи със същия хъс, какъвто е тласкал служителите и през 1996 г. и дано има на кого да предават опита си.

Пазарите на дървесина се нуждаят от реструктуриране

За един наболял проблем, свързан с дърводобива и реализирането на добитата дървесина, споделя екипът. „В резултат на задълбочаващата се криза в горския сектор през последните години се наблюдава устойчива тенденция към намаляване на годишното ползване от държавните горски територии, независимо че всяка година се комплектова и предоставя предвиденото по горскостопански план средногодишно ползване“ – казва инж. Емилия Иванова. И изтъква няколко причини за това. В изпълнение на националните политики и стратегиите

за устойчиво горско стопанство са въведени допълнителни ограничения върху ползването на дървесина. Със заповед от 2021 г. на МЗХГ предвиденото средногодишно ползване по горскостопанските планове на държавните горски и ловни стопанства от високостъблени гори с възраст над 100 г. е редуцирано с 30 %. Откакто през 2019 г. е в действие горскостопанският план на ДЛС „Осогово“, реалното годишно ползване от тези гори не достига дори 50 % от предвиденото по горскостопанския план. Значителна част от държавните горски територии в обхвата на ДЛС „Осогово“ (64 %) попадат в защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“, където режимите за опазване ограничават или забраняват извършването на определени горскостопански дейности.

Редица нормативни и административни ограничения възпрепятстват ползването на дървесина и в насаждения, разположени във вододайни зони, въпреки че в действащите горскостопански планове е предвидено извършването на такива дейности. Това води до невъзможност за реализиране на предвидените стопански дейности и до значителни финансови загуби за стопанисващите горите. Според инж. Стефка Димитрова и инж. Емилия Иванова трябва да бъдат разработени механизми за компенсиране на пропуснатите ползи, когато ограниченията се налагат в обществен интерес и с цел опазване на природните ресурси, като въвеждането на система за заплащане на екосистемни услуги, чрез която държавата да обезщетява собствениците и стопаните на гори за предоставяните от тях обществени ползи, включително опазването на водните ресурси, почвите и биологичното разнообразие. Подобен подход би допринесъл за баланс между природозащитните

СТОПАНСТВОТО В ЧИСЛА И ФАКТИ

Държавно ловно стопанство „Осогово“ обхваща северозападната част на Осоговска планина, както и най-южните склонове на планинската верига Краище. Територията му заема западната част на Кюстендилска област. На север и североизток граничи с ДГС – Кюстендил, на изток и югоизток – с ДГС – Невестино, на югозапад – с Република Северна Македония, и на северозапад – с Република Сърбия.

Районът на Стопанството има неправилна многоъгълна форма. Дължината от север на юг е около 29 км, а от запад на изток – около 31 километра. Релефът е силно пресечен. С най-голяма надморска височина в Осоговска планина е връх Руен – 2251 м, а под него извира най-големите реки в района – Бистрица и Елешница, притоци на река Струма. Цялата територия на ДЛС „Осогово“ попада във водосбора на река Струма.

Общата му площ е 27 432, а залесената площ е 25 977 ха, или 95 %. Лесистостта е 57 %. Най-голям е делът на насажденията – 19 069 ха, или 73 % от залесената площ. Преобладават иглолистните – 43 % от залесената площ, следвани от широколистните високостъблени гори – 41 %. Изредените култури заемат 96.5 ха, или 0.3 % от общата и 0.4 % от залесената площ. По-голямата част от тях (92 ха) са в иглолистни гори. Дървопроизводи-

телната площ на горското стопанство е 26 232 ха, или 96 % от общата площ.

Държавните горски територии заемат 19 847 ха, като залесените са 18 533 хектара. Всички горски територии – държавна собственост, са 100 % със защитни и специални функции. Средната възраст е 74 години, средната пълнота – 0.72, а средният бонитет е III (3.2). Общият дървесен запас е 5 268 295 м³ (без клони). Средният запас е 203 м³/ха. Общият среден годишен прираст е 79 576 м³ (3.06 м³/ха). Средногодишното ползване на дървесина е 57 861 м³ (с клони)/ 50 030 м³ (без клони). На територията на Стопанството преобладават горите от бук и бял бор.

Стопанството е само по себе си уникално – върху силно пресечения му релеф се издигат вековни гори и се намират защитени местности. Най-добре запазените вековни букови гори в района на Стопанството могат да се видят в природния резерват „Църна река“, създаден през 1980 г., и в защитената местност „Зеленият рид“ (буферна зона на резервата), обявена през 2007 година. Други впечатляващи защитени природни обекти са природна забележителност „Група секвои – Ючбунар“ (1989) и защитена местност „Вековна букова гора в м. Света гора – манастир „Св. Лука“ (1995).

Близо 64 % от държавните горски те-

ритории – 12 537 ха, са защитени зони по „Натура 2000“, като на територията на ДЛС „Осогово“ попадат части от три: защитена зона „Осоговска планина“ – BG0001011 – за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, обявена по Директива 92/43 ЕЕС (Директива за местообитанията), с обща площ 12 606.1 ха; защитена зона „Кършалево“ – BG0000294 – за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, обявена по Директива 92/43 ЕЕС (Директива за местообитанията), с обща площ 1062 ха; защитена зона „Осогово“ – BG0002079 – за опазване на дивите птици, обявена по Директива 79/409 ЕЕС (Директива за птиците), с обща площ 13 594.0 хектара.

Стопанството е сертифицирано по FSC от 2017 година. Горите с висока консервационна стойност са с обща площ 7131 хектара. Горите във фаза на старост, съгласно Заповед №РД-49-113 от 30.04.2026 г. на МЗХ, са с обща залесена площ 1185 хектара.

На територията на Стопанството се намира и лесопарк „Хисарлъка“, обявен 1952 г., който се стопанисва от Община Кюстендил.

Към Стопанството има два горски разсадника – „Долно село“ (46 дка) и „Жилenci“ (30 дка), в които по финансови причини дейността е прекратена.

изисквания и икономическата устойчивост на горския сектор.

Прилагането на международните стандарти за сертифициране на дървесината налага допълнителни ограничения върху периода и начина на извършване на дърводобивните дейности. В определени месеци от годината, когато климатичните условия са най-благоприятни за добив на дървесина на територията на ДЛС „Осогово“, извършването на сечи е ограничено или невъзможно. Това с особена сила важи за буковата дървесина, която може да се добива предимно от май до ноември. Допълнително дейностите в горите се съобразяват и с двете директиви – за птиците и хабитатите.

Наблюдава се трайна тенденция към намаляване на използването на горските ресурси за лични нужди от страна на местното население, включително дърва за огрев, билки и недървесни горски продукти. Това се дължи основно на процесите на урбанизация, демографски промени и навлизането на алтернативни енергийни източници, обяснява инж. Иванова.

Действащата нормативна уредба затруднява бързото и гъвкаво адаптиране към динамично променящите се пазарни ус-

ловия. При интерес от страна на дребни преработватели и търговци за закупуване на ограничени количества дървесина или специфични асортименти, потенциалните участници често се отказват от участие в процедури, включващи асортименти без реализация на пазара. Това ограничава възможностите за своевременна и адекватна реакция спрямо текущата пазарна конюнктура.

Допълнително неблагоприятно влияние оказват продължителните срокове за обявяване и провеждане на процедурите, както и за сключване на договорите за ползване на дървесина. Тези обстоятелства възпрепятстват възможността за своевременна реализация на дървесина, особено повредена или засегната от абиотични фактори. В резултат се стига до влошаване на качеството на дървесината, нейното похабяване и невъзможност за реализация при актуалните пазарни цени.

Трайната тенденция за намаляване на квалифицираните работници, заети в горскостопанските дейности, допълнително затруднява както организацията, така и изпълнението на дърводобивните и лесокултурните мероприятия, обясняват ни от

**ИНЖ. ВАСИЛ ПУРОВ – ДИРЕКТОР
НА ДЛС „ОСОГОВО“ – КЮСТЕНДИЛ:**

НЕОБХОДИМ Е ИНСТИТУЦИОНАЛЕН И ОБЩЕСТВЕН КОНСЕНСУС ЗА ДОВЕРИЕ КЪМ ЛЕСОВЪДИТЕ

Ако обърнем поглед назад във времето, се виждат периоди, в които по една или друга причина българското общество е отхвърляло лесовъдската практика. От самото създаване на горската служба в България преди повече от 100 години съществува погрешното обществено разбиране за лесовъдството. Ясен пример за това е отношението на някои влиятелни кръгове от кюстендилската общественост, довели до саботаж в залесителните дейности и лични несгоди в живота на известния лесовъд Йордан Митрев.

Изричането на клишето „поголовна сеч“ от парламентарната трибуна нееднократно ангажира масовото обществено внимание. Всъщност какво означава поголовна сеч? Спомням си едно природно поройно бедствие по реките Елешница и Бистрица от 2008 г., довело до сериозни инфраструктурни щети. Тогава се стекоха рояк журналисти и фотографи да дирят „поголовната сеч“ във водосборните територии, за да снимат и да ни дамгосат за „причинената от нас беда“. За наш късмет нямаше сечища в тези зони. Акцията срещу нас приключи веднага, но по националната телевизия съм виждал репортажи срещу наши колеги, които за беда са подкрепени от

изказвания и на лесовъди.

Обществените страхове са развити до такава степен, че случайният турист, срещне ли сечище или временен горски път, снима и разпространява с драматични описания. Вследствие на това започва харчене на държавни пари от комисии, проверки, а в много от случаите се стига до нарушаване на ритъма на производство и нанасяне на материални щети.

Нарушения на Закона за горите е имало и ще има, както има нарушения по всички закони в целия свят, регулиращи обществените отношения. Проблемът е, че отношението ни към нарушенията в горите е довело до фундаментална грешка. Работата е проста – установяване и наказване с цялата строгост на закона и толкова. При нас са разместени приоритетите – мобилизиран е капацитетът на горските структури и обществените организации за самоцелно опазване на горите, а не за ползване на възобновяемите горски ресурси. Решаването на проблема с нарушенията в горите е въпрос за безкомпромисност към нарушителите, а не за спиране на дейностите в тях. Тежките разрешителни режими и процедури за дейности в горите правят тромав горскостопанския отрасъл. В крайна сметка са налице загуби и ог-

ромни пропуснати ползи в национален мащаб. Прекомерната демонстрация на предварителен контрол и тежкото бюрократично вземане на елементарни оперативни решения води до блокиране на работата на терена.

Във времето, когато нямаше кадастър, без разрешение от когото и да било ние, лесовъдите, залесявахме изоставени ниви и пасища. След като се оформеше насаждението, лесоустроителите ги прибавяха към тогавашния горски фонд. Става дума за хиляди декари. Тези насаждения след 2000 г. бяха в период на активно натрупване на биомаса. Появи се масовото съхнене. Необходимо бе прагматично отношение към проблема, за да не се допусне похабяване на дървесината. Но какво се случи – от страх пред общественото мнение започна безкрайно философстване на какви ли не форуми. Създадох се сложни разрешителни режими, препятстващи достъпа на дървопреработващата промишленост до похабяващата се суровина. Огромна част от дървесината изгни, а акумулираният въглерод се върна в атмосферата като CO₂. Този факт може да се ползва като поука за бъдещата решимост на колегията да отстоява позициите си и налага прагматични полезни лесовъдски действия.

Демонстрацията на висока обществена екологична култура се проявява в отчаяна битка да не се допусне сеч дори на едно дърво. Но когато пожарите, причинени от обществената небрежност, обхванат хиляди декари и унищожават милиони растения и цели локални екосистеми, страховете за гората сякаш ги няма, рядко се явяват доброволци срещу стихията. Заедно с пожарникарите ние от териториалните поделения сме сами на терена, мотивирани само от професионалния си дълг.

Започнах работа като горски надзира-

Стопанството. Всичко това води до намаляване на фирмите за дърводобив в района на дейност на ДЛС „Осогово“.

Действащата нормативна уредба е основният проблем в работата на лесовъдите и дърводобивните фирми, смята и директорът инж. Васил Пуров. Обяснението според него е във факта, че законът е бил създаден във време на недостиг на дървесина, докато сега ситуацията е различна и изисква актуализация, за да се отговори на търсенето на пазара. И ни впечатлява с една метафора, която добре описва ситуацията: „Пчеларят не се бърка в работата на кошера, той точи мед“ – казва той и пояснява, че в тази ситуация пчеларят е предприятието, а кошерт са държавните горски и ловни стопанства. Смята, че на българския лесовъд е отнета свободата да се разгърне като професионалист, притиснат от растяща документация и отговорности. Огорчението от тази реалност се допълва и от представата на обществото, че лесовъдът с дейността си унищожава гората. В медиите също се насажда негативно отношение, като ежедневната работа на лесовъдския персонал остава зад кадър и само проблемите се изваждат наяве. Сред най-големите заблуд

ди според него е именно убеждението, че сечта е вредна за гората. „Нашето Стопанство беше свръхпечелившо – строяхме пътища, обезпечаваше мероприятия. Оттук тръгна идеята и реализацията на пилотния проект за електронния превозен билет през 2007 г., който се разви успешно във времето.

Днес бизнесът се променя и пазарите трябва да се реструктурират, вместо да чакаме само големите заводи. През последните години не се явяват нови фирми, защото нямат сигурност. В тази ситуация ние не даваме шанс за отваряне на нов бизнес. Някога това се случваше. Много сделки са отворили нови пазари. Като се говори само за съкращения, вместо за печалба и приходи, се жертват способни хора, които ще бъдат тласнати към сивата икономика. Това е едно своеобразно пъдение на лесовъдите – и от гората, и от професията. Сложно време, но ще има катарзис“ – оптимист е инж. Пуров.

Какво мислят горските служители

Своята гледна точка към настоящия момент добавят и лесовъдите от Стопанството. Според тях е наложително в горската

тел през 1986 г., като първата година лично на мен ми бе възложено и организирах залесяване на 180 декара. Горското стопанство тогава залесяваше общо около 2000 декара. Тогава ни се осигуряваше само превоз на фиданките до обектите и всеки в охранителния си участък вършеше всичко. Предвид тези факти твърдя, че залесяванията през последните десетилетия са сведени до рекламен обем. Ние, лесовъдите, сме овладели поройните голи територии и сме приключили с масовите залесявания. С това трябва да се гордеят сегашните и бъдещите поколения лесовъди. Сега е времето на истинската лесовъдска дейност, която трябва да се осмисли и поднесе пред обществото с помощта и на неправителствените организации, в които има специалисти лесовъди. Спомням си времето, когато се сравняваше гъстотата на горските пътища у нас с тази на западноевропейските държави и се посочваше нашата изостаналост. В този случай с какво може да ни се обясни медийният драматизъм при строежа на горски пътища.

Във време, когато светът е разтърсен от политически и военни конфликти за суровини и всякакви ресурси, основно невъзобновяеми, общественото отношение към възобновяемите ресурси от българските горски територии е като към нещо, което трябва да бъде консервирано безусловно.

Сега сме в период на дефицит на пазар за дървесина. Действащата нормативна среда бе създавана в период на дефицит на дървесина и обществено недоверие в лесовъдството. Това доведе до отнемане на елементарните възможности на териториалните поделения да вземат оперативни решения. При управлението на дейностите на терена възникват нужди от ред моментни решения, пра-

вата за които бяха отнети и вкарани в безсмисления ги тровам разрешителен режим. Плод на тази ситуация е ниската рентабилност на основните дейности и демотивацията за каквато и да е инициатива у теренните служители, която да доведе до подобряване на резултатите и конкурентното предлагане на нашите продукти.

Дърводобивните и преработвателните фирми са основната част от веригите на доставки и реализация на основния ни продукт. Общественото отношение към горскостопанската дейност засегна и тях. От много години на територията на Стопанството не е проявен интерес за дърводобивна дейност от новосъздадена фирма, а напротив – в последните години няколко фирми преустановиха тази дейност. Това е тревожна тенденция, която в следващите години ще бъде основният проблем за горския отрасъл в региона. Дърводобивната дейност може би е единствената, лишена от достъп до европейско финансиране, което също е голям проблем.

В момента преживяваме поредното реструктуриране на пазара, каквито преди преживяхме почти безболезнено, без такива загуби. Моето мнение е, че главната причина за това е в лишените от управленска и пазарна пластичност териториални поделения, която да напасва конкретното поделение към моментните условия. Това е вътрешната среда, която парализира или мобилизира жизнеността на системата. Пазарът е външният фактор, спрямо който ние сме длъжни да се адаптираме, и вместо да реагираме по правилния начин, 2 години се сърдим на пазара.

Смятам, че няма да е далеч времето, когато екологичните организации ще ни критикуват за това, че не сме ползвали максималната продуктивност на горите.

Днес липсва обективна оценка за положителното влияние от ползването на дървесината върху баланса на O₂ и CO₂ във въздуха. Не е ясно защо тази тема се игнорира в момента, но тя ще дойде на дневен ред.

Картината е тревожна, но не фатална. Нашата система не може да избяга от всеобщата цикличност. Оптимист съм, защото имаме прекрасни гори, добре структурирана горска система, отдадени лесовъди и служители, горска наука и образование.

Важен е подходът за излизане от тежката ситуация. Управлението на горската система на национално и средно ниво има нелека задача. Определящо е впрягането на териториалните поделения. За целта са необходими оценки за икономическа целесъобразност на ред наложени правила и разрешителни режими, регламентиращи дейностите в горите. Съкращенията на персонал не трябва да изглеждат като единствен инструмент за решаване на проблемите. Горската територия е неусвоена. При предишни кризи, когато имахме оперативна самостоятелност, сме организирали значителна дейност в странични ползвания и сме успявали да запазим работните места, сега това не е възможно.

Необходимо е обществото ни да бъде запознато с ползите от усвояването на ресурсите от българската гора, да се промени отношението на държавата към фирмите, които участват в горскостопанските дейности, да се заимстват добри практики от други страни, да се наложи нов стил на отношение между контролните и стопанските структури с цел максимизиране на обществените ползи от горите. Необходима е работа, за да се постигне институционален и обществен консенсус за даване на доверие на лесовъдите на терена.

Евгени Мицов – началник на ловно-технически участък

Дивечовото богатство на ДЛС „Осогово“

система да се преразгледа категорията „труд“ на служителите, които изпълняват дейности на терен. „Изпълняваме задълженията си при условия, които изискват професионална подготовка, физическа издръжливост и работа в рискова среда. Ангажираните сме с опазването и стопанисването на горите. Въпреки това продължават да ни причисляват към трета категория труд – споделят те. – Ежедневно сме на терен, независимо от сезона и неблагоприятните атмосферни условия. Наред с физическото натоварване съществуват и значителни рискове за живота и здравето ни. Ние сме на първа линия в борбата срещу посегателствата върху държавните горски територии. Нерядко се сблъскваме с агресивно поведение и заплахи от страна на нарушителите. Вземаме участие в гасенето на горски пожари, което ни поставя пред изпитания и риск за живота. В такива моменти ние не просто изпълняваме административни задължения, а активно участваме в овладяването на кризисни ситуации и защитата на хора, имущество и природни ресурси. Това са фактори, които следва да бъдат отчетени при определянето на категорията труд, като смятаме, че условията на труд предполагат поне втора категория“ – обясняват горските служители.

Гората е едно от най-ценните национални богатства на България. Хората, които я пазят, стопанисват и защитават, заслужават условия на труд, съответстващи на отговорностите и рисковете, които поемат всеки ден.

Действащата нормативна уредба често ги ограничава да вземат навременни оперативни решения и да предприемат незабавни действия за овладяването на конкретни ситуации. Споделят, че редица административни процедури и изисквания за съгласуване забавят реакцията им при възникнали проблеми, които биха могли да бъдат решени още в началото, а не да се превърнат в сериозни рискове за горските екосистеми, инфраструктурата или безопасността на хората.

Увеличаващите се административни задължения заемат значителна част от работното им време. Извършването на проверки в поверените им охранителни участъци и последващото оформяне на необходимата документация ограничават времето и ресурса, които могат да отделят за изпълнението на основните им задължения по стопанисване на горските територии. Намаляващият брой служители в Стопанството допълнително увеличава натоварването на останалите, които трябва да изпълняват все повече задължения върху все по-големи територии.

Гледната точка на дърводобивните фирми

По време на посещенията ни в Кюстендил успяваме да се срещнем и с управителите на две от фирмите, които работят на територията на Стопанството. В думите им се чете умора, обезкуражени са, че ще имат нормални условия на труд и заплащане. От тяхна гледна точка обстановката се усложнява

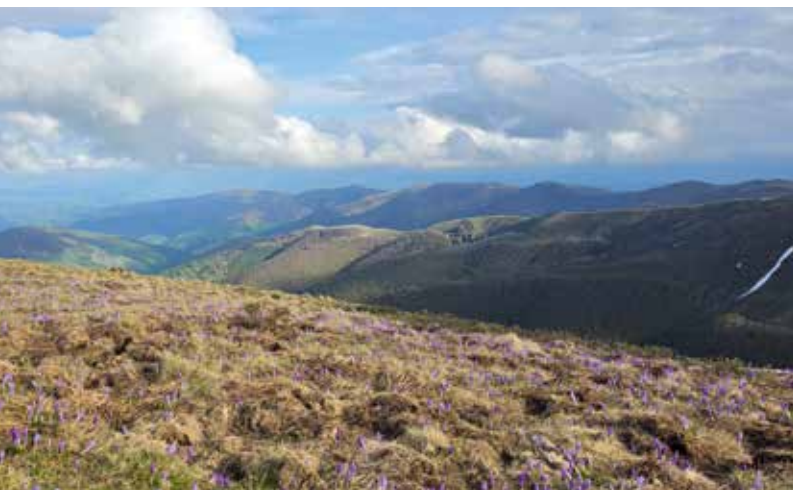
допълнително и от високите цени на дървесината. А при скъпо гориво, амортизация на техниката, голямо текучество и недостиг на работници, които напускат и търсят по-лека и добре платена работа, нелоялна конкуренция от страна на сивия сектор, липса на каквито и да е субсидии сметките не излизат, а опасенията им за бъдещето са основателни.

Смятат за наложителна промяната в нормативната уредба в няколко посоки. Една от тях е необходимостта от субсидии за техника и горива, които да осигурят стабилност и възможност за инвестиции и развитие. Сред необходимите промени е възможността да заплащат дървесината на обезличен кубик, което ще намали загубите им. Като тежест определят непрекъснатите проверки на терен от няколко институции, които изискват една и съща документация и по този начин чувствително забавят теренната работа. Обидно им е, че по презумпция ги приравняват към незаконно работещите фирми. Тромава според тях е процедурата за отдаване на дървесина, докато динамично променящите се пазарни търсения изискват гъвкавост и бързина. „За да вземем обект, минават 3 месеца, а ние сме в такъв район, че сезонът е много кратък за работа. Трябва да се даде възможност обекти, към които никой не е проявил интерес няколко пъти, да се пускат на пряко договоряне. Ако направя грешка при попълването на документацията за електронен търг, на който само аз съм участник, търгът се проваля, но не мога да поправам грешката и комисията ме отстранява. Следващият търг е след месец, така се губи много време. Има крещяща нужда от промяна в Наредбата за условията и реда за възлагане на изпълнението на дейности в горските територии, но когато се създават наредбите, трябва да има представители на дърводобивните фирми, за да се решат проблемите ни. Преди имаше пряко договоряне по ЗОП до определена сума. Правеха се по-малки обекти и работеха много фирми на нашата територия. Така се отговаряше на търсенето. Сега от много време няма нови фирми. Работник, който си е тръгнал, повече не се връща. От 65 души работниците ми за 2 години намаляха до 15. Младите не искат и да чуят за гората, а старите едвам издържат до пенсия. Държавата не осигурява помощ за техника и не дава сигурност“ – споделя Димитър Терзийски от „Суна 2“ ООД.

Ако дотук тонът е негативен, то не е защото хората искат да се оплакват, напротив – всички, с които се срещнахме, непрекъснато търсят начини да се справят успешно.

По стъпките на сърната

Общата ловностопанска площ на ДЛС „Осогово“ е 45 443 ха, като от тях 9780 ха са държавни ловностопански райони, а останалите 35 663 ха са ловностопански райони, предоставени за стопанисване на сдружение „Ловно-рибарско дружество

В подножието на Руен

„Елен“ – Кюстендил. Природните дадености на района създават благоприятна екологична обстановка за развитието на дивечовите популации и доброто ловно стопанство. Най-важните представители с пряко значение за ловностопанската дейност тук са сърната и дивата свиня – въвежда ни инж. Стефка Димитрова, като обяснява, че основният дял от организирания ловен туризъм от 2020 г. насам се пада главно на сърната, тъй като популацията на дивата свиня е намаляла значително вследствие на загубите от африканската чума по свинете (АЧС). Ситуацията е наложила необходимостта от прилагане на адаптивен подход към стопанисването на дивата свиня в Стопанството – от 2022 г. е взето решение да не се извършва отстрел на вида с цел да се насърчи увеличаването на запаса му в района. Според тазгодишната пролетна таксация дивите свине в териториалния обхват на Стопанството са едва 43 – само 19 % от най-високия запас (230), достиган в рамките на текущия ревизионен период. Прогнозите са популацията да се възстанови в следващите няколко години. Липсата на дива свиня се отразява и върху присъствието на вълци в ловностопанските райони. Те са основният вид хищник, на който се ловува в ДЛС „Осогово“, но откакто върлува АЧС, се забелязват по-рядко. От своя страна, популацията на сърната затвърждава тенденцията за устойчиво нарастване без значителни колебания. Тя бележи ръст от 20 % от началото на ревизионния период и към днешна дата достига 348 индивида. Средното годишно ползване е около 75 % от планирания отстрел, казва инж. Димитрова. „Теренът е много интересен за лов на сръндаци, но е и тежък и на места изкачването му е трудоемко“ – уверява ни директорът инж. Пуров. Убеждаваме се в думите му, докато пътуваме към ловностопанските райони. Пътят се изкачва постепенно по склоновете на Осоговската планина и пред очите ни се разгръщат пресечени терени, на места голи и скалисти, другаде – потънали в гъсти гори. Много от дърветата са като попарени и короните им контрастират на всеобщия свеж зелен цвят. Причината за тази шарена, живописна картина е сланата, която предната седмица е паднала в планината. „Лятото тук е три дена и като се напиеш, го проспиваш“ – подхвърля ни шеговито Евгени Мицов, началник на ловно-технически участък в Стопанството, с когото тръгваме по следите на дивеча. Нагоре, през живописните гледки в местността Дебелия рид, вече сме на 1600 м надморска височина. По тежкия терен нерядко тръгват ловци ентузиаста, готови именно за такива мъчни преходи, водени от ловната тръпка и желанието да добият трофей от сръндак. Световната икономическа криза, започнала през 2008 г., се е отразила в голяма степен на организирания ловен туризъм в Стопанството и европейските ловци, които преди са ловували по тези склонове, вече не идват. Към момента ДЛС „Осогово“ е посещавано от български ловци, които се наста-

няват в уютната ловна резиденция „Бор“, а Генчо, както го наричат всички, е техен ловен водач. Едва ли има друг човек тук, който така добре да познава планината и който да се чувства така добре в нея. Завършил професионалната горска гимназия в Банско, той идва тук преди 26 години и днес опитът му е ценен капитал за Стопанството. Споделя ни, че в началото не е възприемал сериозно заплахата от болестта АЧС, но огромните щети го поразяват. Вярва, че популацията ще се възстанови, но ще отнеме време. При липсата на дива свиня вълците се насочват основно към сърните. Генчо помни глутницата от 8 вълка, която дълго е притеснявала дивеча в района, но повечето от членовете ѝ са отстреляни, а останалите са потърсили други обитания. Сърните оттогава са по-спокойни, споделя ни той. Лежат по обраслите склонове, невидими с просто око, докато джипът кръстосва по планинската пътека и от небето падат първите капки дъжд. Генчо ни разказва, че годишно се отстрелват по 40 сръндака, а доста от тях са с добри трофейни качества. Ловът е в кръвта му и той често обикаля планината с колеги ловци, но сега е въоръжен само с бинокъл и търси къде лежи дивечът, за да ни го покаже. Окото му е набито и често разпознава спотаилата се сърна или сръндак още преди да доближи окуляра. Понякога „жонглира“ с волана и бинокъла, за да напасне максимално добрата позиция, от която животното да бъде заснето. Дебнем сръндаците в местността Црън камик, в подножието на връх Руен, гората по отсрещните далечни склонове е резерват „Црна река“, а ридът зад тях вече е част от Северна Македония. Дъждът се отдръпва, слънцето пробива на места и планината ни подарява още една красива гледка – на дъга, изгряла над минзухарите, което прави пейзажа неповторим. Слушаме истории за пернатите обитатели на тукашните райони. Узнаваме, че по тези места гривият е с висока численост и местообитанията за него са много добри. Планинските кеклици тук са големи колкото кокошки, а дивите зайци са достойни за трапезата на кръщение, шегува се Генчо. Удовлетворението от работата в планината, сред дивеча и спокойствието, където човек се докосва до своите природни корени, поддържат високия му дух. Предпочита да е тук, сред своите „пътищари“ – така нарича сръндаците по тези места, защото те често се навъртат около пътищата. Зимно време излизат на асфалта, за да ближат хвърлената по него сол против заледяване. Срещаме по-любопитните от тях, които явно не се плашат лесно от приближаващия джип и дори застиват на едно място, готови за снимка.

В териториалния обхват на ДЛС „Осогово“ браконьерството – на дивеч и дървесина – не е често срещано явление. Стопанисването на дивеча върви добре. От Стопанството посочват, че през сега действащия ловностопански план са добити 2 златни и 2 сребърни медала от трофеи на дива свиня, а от сърна – 5 сребърни и 10 бронзови. Най-високите оценки по CIC са за трофей от дива свиня – 124.85 т., и трофей от сръндак – 127.98 точки. Най-добрият трофей от сръндак, добиван изобщо на територията на Стопанството, е оценен със 164.75 точки.

Директорът инж. Васил Пуров вярва, че ловното стопанство има потенциал, България е богата на гори, а благодарение на тях процъфтява и дивечът.

Установеният модел на екипна работа и лична отговорност показва и потенциала на поделението да се справя с трудностите. Защото въпреки несъвършеното законодателство, пазарните трусове и растящата липса на кадри в сърцето на Осоговската планина все още има хора, за които лесовъдството не е просто професия, а дълг. Служителите на ДЛС „Осогово“ доказват, че гората изисква не само икономически разчети, но и характер, а природата тук е в сигурни ръце вече 30 години, върху които да се гради по-устойчиво и мъдро бъдеще.

Екип на сп. „Гора“

Снимки: инж. Цветомир ЦОЛОВ